

VI. ENERJİ SEMPOZYUMU YAPILDI

TMMOB adına Elektrik Mühendisleri Odası (EMO) tarafından düzenlenen, "Küresel Enerji Politikaları ve Türkiye Gerçeği" başlıklı VI. Enerji Sempozyumu, 22-23-24 Ekim 2007 tarihleri arasında yapıldı. Sempozyumda 5 oturum kapsamında 31 bildiri sunumu gerçekleştirildi. Enerji politikalarının tartışıldığı paneller sempozyum programı tamamlanırken, internet üzerinden 3 gün boyunca sempozyum canlı olarak yayınlandı.

Hakkari-Yüksekova'da gerçekleştirilen Türk Silahlı Kuvvetleri mensuplarına yönelik saldırının kınanmasıyla başlayan sempozyumun açılışında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hilmi Güler, TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Soğancı, EMO Yönetim Kurulu Başkanı Kemal Ulusaler ve Sempozyum Yürütme Kurulu Başkanı Olgun Sakarya konuştu. Açılış konuşmalarının ardından gerçekleştirilen ilk oturumda "Küreselleşme ve Enerji" konusu ele alınırken, 150 ülkeden 650 sendikandan üye olduğu kamu çalışanları sendikaları küresel federasyonu olan Uluslararası Kamu Hizmetleri'nden (PSI) David Boys, "Enerji Sektöründe Özelleştirmeye Karşı Mücadelede PSI Politikaları" konulu sunumuyla, özelleştirmelere karşı farklı bir mücadele stratejisi ortaya koyarken, başka ülkelerde yaşanan deneyimleri aktardı. İngiltere Greenwich Üniversitesi bünyesinde kurulmuş olan Uluslararası Kamu Hiz-

metleri Araştırma Birimi'nden (PSIRU) sempozyuma katılan Prof. Steve Thomas ise, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden Dr. Seyhan Erdoğan ve Makine Mühendisleri Odası Enerji Çalışma Grubu Başkanı Oğuz Türkyılmaz ile birlikte hazırladıkları "Türkiye Elektrik Endüstrisinin Geleceği" konulu bildiri sundu. İlk oturum kapsamında, enerji alanına yönelik senaryo çalışmaları, elektrik üretiminde birincil kaynak kullanımına yönelik bir analiz, doğalgaz piyasasının yeniden yapılandırılmasına yönelik uygulamaların değerlendirilmesi de yapıldı.

İkinci gün gerçekleştirilen "Türkiye'de Enerji Politikalarının Değerlendirilmesi" konulu oturumda "asfaltit ve bitümlü şeylinin Türkiye'deki potansiyeli", hidroelektrik santrallerinin planlama ve işletilmesinde yüksek akımların mevsimselliğinin belirlenmesi, rüzgar enerjisinin gelişimi ve Türkiye'deki mevcut durumun değerlendirmesi, sanayi sektörünün elektrik tüketimindeki rolü, dünyada ve Türkiye'de kömür sektöründeki gelişmeler ele

alındı. Bu oturumda Makine Yüksek Mühendisi Caner Özdemir'in "liberal enerji piyasalarında kamunun rolü" üzerine gerçekleştirilen sunumu ve İktisatçı-Araştırmacı Mustafa Sönmez'in genel ekonomi içerisinde enerji alanının konumunu ortaya koyarak "cari açık, enerji alanındaki ithalat ve dışa bağımlılık konuları ile yenilenebilir kaynak teşviki, ithal yakıtı caydırma politikalarını" inceleyen sunum ilgi çekti.

Aynı gün gerçekleştirilen "Enerji Alanında Yeniden Yapılandırma ve Kamu İşletmeciliği" konulu üçüncü oturumda ise, Türkiye'deki elektrik enerjisinin mevcut durumu ve yarını, binalarda enerji verimliliği uygulamalarına yönelik sunumları, Türkiye elektrik sektöründe serbestleşme ve rekabetin incelendiği sunum, kamu işletmeciliğinin tasfiyesini DSİ örneğiyle ortaya koyan bildiri, elektrik enerjisi alanında serbestleşme sorunu ve yeniden yapılanma ihtiyacı üzerine bir bildiri izledi. Tes-İş Sendikası da "Elektrik sektörü

ve özelleştirme” konulu bir bildirdi ile bu oturuma katkı verdi.

“Enerji Alanında Teknolojik ve Bilimsel Gelişmeler” başlıklı dördüncü oturum çerçevesinde “Türkiye’nin Resmi Enerji Ar-Ge Harcamalarındaki Eğilimler”, “Yerel Rüzgar Enerji teknoloji Üretimi Destek Politikaları ve Türk Mevzuatı”, “Hidroelektrik Santrallarda Ar-Ge, İnternet Tarayıcısı Üzerinde Çalışabilen Elektrik Talep Tahmini Analizi Programı, Bor Madeninin Enerji Kaynağı Olarak Kullanılması” konulu bildiriler sunuldu.

Sempozyumun son günü “Enerji, Çevre, Verimlilik, Tasarruf ve Sosyal Politikalar” konulu beşinci oturumla başladı ve “Yeni Hükümetin Enerji Politikaları” konulu paneller sona erdi. Son oturumda, küresel ısınmanın Türkiye enerji kaynaklarına olası etkilerini inceleyen bir sunumu, karbondioksit tutma ve depolama konusundaki gelişmelere ilişkin bir bildiri izledi. Oturum, “Elektrik Piyasasında Yeşil Sertifika Uygulamasını Düzenleme Kurumları Açısından İncelenmesi, Enerji Verimliliğinde Politika Seçenekleri, Enerji Politikalarının Ekonomik-Sosyal Boyutu ve Tüketici Hakları, Doğalgaz Alımlarında Ne Hata Yaptık, Ülkemizdeki Doğal Kaynaklardan Maden, Petrol ve Jeotermal Aramalarının Teknik ve Hukuksal Boyutu” başlıklı bildirimlerin sunumuyla tamamlandı.

TMMOB İkinci Başkanı Hüseyin Yeşil’in yöneticiliğini yaptığı “Yeni Hükümetin Enerji Politikaları” konulu panele ise TMMOB adına Oğuz Türkyılmaz, Elektrik Üreticileri Derneği Müdürü Ahmet Kavas, TEK Eski Genel Müdürü Gültekin Türkoğlu, Enerji Bakanlığı Enerji İşleri Genel Müdürlüğü Şube Müdürü Serdar Yıldırım ve Petrol-İş Sendikası’ndan Ayfer Eğilmez katıldı. Panelde, enerji alanında uygulanan neoliberal politikalar ve sonuçları tartışılırken, yatırım açmazı ve çözüm önerileri tartışıldı. ◀

VI. Enerji Sempozyumu’nda arz güvenliği, dışa bağımlılık ve zam konusu tartışıldı...

BAKANIN ÇÖZÜMÜ ‘BİYOETANOL’

TMMOB adına Elektrik Mühendisleri Odası (EMO) tarafından düzenlenen Türkiye VI. Enerji Sempozyumu’nun açılışında enerji arz güvenliği, dışa bağımlılık ve elektrige zam konusu ele alındı. Açılışta EMO Yönetim Kurulu Başkanı Kemal Ulusaler, enerji alanına yönelik kaygıları dile getirirken, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hilmi Güler de yapılan çalışmalar hakkında bilgi vererek eleştirileri yanıtladı.

VI. Enerji Sempozyumu’nun açılışında konuşan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hilmi Güler, yanında getirdiği biyoetanol örneğini gösterdiği konuşması sırasında, geçmiş dönemin uluslararası anlaşmaları ve alım garantilerinden yakınırken, bunlara müdahale ettiklerini ileri sürdü. Enerjinin kavramsal olarak değişimini anlatan, dış politika ve ekonomi açısından oluşturduğu önemi anlatan Bakan Güler, tarımda bir hareketlilik olması, enerjideki dışa bağımlılıktan kurtulmak, işsizliğe çözüm sağlanması, kalkınmanın gerçekleştirilmesi, cari açığın düşürülmesi, hava kirliliğinin önlenmesi gibi pek çok sorun için “biyoetanol” üretim ve kullanımını çözüm olarak sundu. “Şeker fabrikalarımız zarar ediyor diye kapatmayı düşüneneğimize biyoetanol üretilip benzin yerine kullanmamız lazım” diyen Güler, bunun yapılması durumunda ithal edilen benzinin yüzde 30’u kadarını üretmenin mümkün olacağını söyledi. Biyoetanol üretimiyle 350 bin ailenin geçiminin sağlanacağını savunan Hilmi Güler, biyodizel kullanımıyla da yüzde 15 tasarruf olanağı olduğunu kaydetti.

Güler, ayaklarına postal giyip ülkeyi dolaşarak rüzgar haritasını çıkardıklarını ve göreve geldiğinde 17 megavat olan rüzgar santrali gücünün bu yıl sonunda 200 megavata ulaşacağını bildirdi. Rüzgar tribünlerini de Türkiye’nin kendisinin üretmesinden söz eden Bakan, “Burada çok rahatlıkla 10 milyar dolarlık bir piyasa var. Buna çok rahatlıkla girebilirsiniz” dedi. Küçük HES tribünleri hakkında da bilgi veren Güler, 1000’i aşkın projede 800’den fazlasının sahibinin belirlendiğini söyledi.

“Enerji KİT’leri Zarar Etmiyor”

Türkiye’nin elektrik ve doğalgaz tüketim artışında dünyada Çin’den sonra

ikinci sırada yer aldığını bildiren Bakan Güler, göreve geldiğinde enerji KİT'lerinin görev zararı olduğunu, bugün ise KİT'lerin zararlarının bulunmadığını ileri sürdü. Enerji KİT'lerinin borç yüküyle ilgili basında çıkan haberleri de düzeltmeye çalışan Güler, TEDAŞ'ın 2006 yılında nakit akışında sıkıntı olduğu, nakit akışının ayrı kar-zararın ayrı konular olduğunu söyledi.

Enerji Bakanı Güler, IMF'nin 6.4 milyar dolar kredi verdiğini ve bunun içinde bazı koşullar koyduğunu, ancak kendilerinin elektrikte yerli kaynak, kayıp-kaçakla mücadele ve zam yapılmaması gibi yöntemlerle ülke ekonomisine 15 milyar dolar katkı sağladıklarını ileri sürdü.

Türkiye'nin Avrupa'nın elektrik ve doğalgazı en pahalı kullanan ülkeler arasından en ucuz ülkelere arasına girdiğini savunan Güler, kömürde atıl sahaların ekonomiye katkıda bulunmasıyla maliyetlerin 7'de 1 düştüğünü, üretimin 20 kat arttığını anlattı. TEMSAN'ın 11 çeşit su tribünü ürettiğini, 2 çeşit üretim üzerinde de çalıştığını aktaran Güler, bu su tribünlerinin bazılarının 10-15 evi aydınlatacak kadar küçük, bazılarının ise bir kasabayı aydınlatacak kadar büyük olduğunu kaydetti.

“Garip Bir Enerji Sektörü Yaratıldı”

TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Soğancı, dünya enerji tüketiminin 2005-2030 yılları arasında yüzde 50'den fazla artacağını anımsatırken, enerjinin ve elektrik enerjisinin yeterli, güvenilir, tüm toplumsal kesimler için erişilebilir şekilde teminin ülkelerin öncelikli konuları arasında yer aldığını anımsattı. Soğancı, Türkiye'nin hem öz kaynakların kullanımında, hem de zengin enerji kaynaklarının, tüketimi yüksek Batı dünyasına ulaştırılmasında uluslararası geçiş yolu olma hususunda bağımsızlığı esas alan politikalar oluşturması gerektiğinin altını çizdi.

Soğancı şöyle konuştu:

“Dünya Bankası'nın, kamunun küçültülmesini amaçlayan yapısal uyarılama kredileriyle 1980'li yıllardan başlayarak gündeme getirilen neoliberal politika ve uygulamalar doğrultusunda, ülkemiz enerji sektöründeki kamu kuruluşları belirsizlik içine sokulmuş, planlama, koordinasyon, eleman, finans kaynakları vb açılardan geriletilmiş, üretime, teknik hizmetlere ve kamu hizmetlerine yönelik işlevleri yıpratılmış, buna karşılık siyasetçilerin ve firmaların müdahalelerine giderek daha açık hale getirilmiştir. Ülke ihtiyaçlarına uygun programlar geliştirilmesi yerine, enerji sektöründe her türden uygulama “özelleştirme” amacına tabi kılınmış, sektördeki kamu kurumları bu politikaların yaşama geçirilmesi amacıyla nitelikleri ve işlevleri açısından geriletilmiştir.”

Özelleştirme uygulamaları ile kamu kaynaklarının özel sektöre tahsis edilmesine dikkat çeken Soğancı, “küresel sermayenin açık, tek pazar hedefiyle örtüşen, ulusal yürütmenin dışında özerk kurullarla şekillendirilen küresel enerji politikasına bütünleşmeye çalışan garip bir enerji sektörü” yarattığını söyledi.

“Serbestleşme ve Piyasa İsrarı Anlamsız”

Yeni hükümetin programının da geçmiş dönem politikalarında bir değişiklik olmayacağını gösterdiğini ifade eden Soğancı, karşı karşıya kalınan enerji sıkıntısına ilişkin olarak şöyle konuştu:

“Avrupa piyasalarının dış rekabete açılmasının, serbestleştirme ve özelleştirmenin mucidi ve hamisi Avrupa Birliği tarafından Rusya v.b. ülkeler gerekçe gösterilerek

engellendiği bir dönemde, Türkiye'nin yakın dönemde başarısızlığa uğramış serbestleştirme ve piyasacı rekabet politikasında ısrar etmesi anlamsızdır. Bugün elektrik enerjisi sıkıntısının temelinde, ısrarla sürdürülen enerji sektörünün serbestleştirme ve özelleştirilmesi politikası vardır. Özel sektör ve özellikle dış sermaye Türkiye'ye yeni tesisler kazandırmaktan çok, mevcutları ekonomik değerinin altında satın almaya yönelmiştir. İzlenen bu politikalar sonucunda enerji arzı güvenilir şekilde yönetilemez hale gelmiştir. Oysa enerji sektöründe hassas bir planlama zorunludur. Hızla artan enerji ihtiyacının yalnızca yeterli kâr oranları güvence altına alındığında yatırım yapacak olan özel sektör eliyle karşılanması mümkün değildir. Sorunun çözümü, elektrik üretim, iletim ve dağıtımının özelleştirilmesinden değil, kamusal planlamayı esas alan, kamusal üretimi de öngören şeffaf bir yapının tesis edilmesiyle mümkündür.

Ülkemiz elektrik enerjisi politikası, kamusal çıkarları gözetken bir planlama anlayışı ile Türkiye'nin henüz kullanılmayan 150 milyar hidrolik, 80 milyar linyit, 60 milyar rüzgâr, 4 milyar kilovat saat jeotermal esaslı

elektrik enerjisi üretim kapasitesinin değerlendirilmesini öngören bir planlama ve yatırım anlayışıyla, enerji yoğunluğunu 0.38'lerden 0.25'lere düşürülmesini hedefleyen verimlilik ve tasarruf uygulamalarıyla, elektrik üretimi içinde doğalgazın payının kademeli olarak önce yüzde 30'lara, sonra yüzde 25'lere düşürmek, planlanabilir, kurgulanabilir ve gerçekleştirilebilir.”

Arz Talep Makası Daraldı

Elektrik Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı Kemal Ulusaler, dünyada petrol ve doğalgaz fiyat artışlarına dikkat çektiği konuşmasında, Türkiye'nin içinde bulunduğu enerji sıkıntısına işaret etti. Ulusaler, özel sektörün yatırım yapmamasını eleştirirken, doğası gereği yüksek kar garantisi istediğini ifade etti. Ulusaler, “Özel sektörün, ısrarla daha fazla teşvik daha fazla garanti talebi ile yatırım yapmamakta direndiği görülmüştür. İki yıl içerisinde arz-talep makası daha da kapanmış, ülke Evliya Çelebi gibi gelen arızalar ile tanışmıştır” dedi.

Kemal Ulusaler, öz kaynaklara dayalı potansiyelin Enerji Bakanlığı'nın düşük senaryolu talep tahminine göre yeterli olduğunun görüldüğünü, ayrıca rüzgara ilişkin potansiyelin de 48 bin megavatla kabul gördüğünü anımsatarak, şöyle konuştu:

“Bu öngörülerimizin tutarlılığından aldığımız cesaretle, şimdi de nükleer santraller ve piyasa-laştırma uygulamalarına ilişkin bir televizyon reklamında olduğu gibi haykırıyoruz, ‘yapma bunu, yapma bunu’ diye...”

“Özel Sektör Sirtını Devlete Dayama Anlayışından Vazgeçmiyor”

Enerji alanındaki son 2 yılı değerlendiren Ulusaler, “enerji sektöründe yaşanan yolsuzluklar, EPDK'nın ihale yapma konusunda sürekli çizgileri aşma eğilimi, liberal politikalara uyum adına entegrasyona biat” gibi değişmeyen olaylar olduğuna dikkat çekti.

Kapitalizmin sirtını devlete dayama anlayışından bir türlü vazgeçmemesine işaret eden Ulusaler, özel sektörün EÜAŞ Genel Müdürü Sefer Bütün'ün söylediği gibi 5 kat kaymaklı kadayıf istediğini ifade etti. “Peki biz verecek miyiz” diye soran Ulusaler, TÜSiAD'ın talebine ve hükümet programına atıfta bulunarak, özel sektöre kamu kasasından yani sokaktaki Ayşe Teyze'nin cüzdanından alınan vergiler ile 5 kat kaymaklı kadayıfın sunulacağını söyledi.

Ülkenin 2008 yılında elektrik sıkıntısıyla karşı karşıya kalacağını bugün görünür hale geldiğini kaydeden Ulusaler, Dünya Bankası'nın bu yıl başında açıkladığı raporla kriz yönetimi önerirken fiyatları yükseltmenin enerjiye talebi azaltmak yönünden

güçlü bir sinyal olarak nitelendirdiğini anımsattı. Ulusaler, zamanında yatırım yönünde kamunun önlem almamış olması sonucunda zaman darlığı nedeniyle elektrik hizmeti ve yönetimiyle uyumlu olmayacak önerilerin gündeme taşındığına dikkat çekti. “Bu öneriler kapsamında yargı kararıyla durdurulmuş santrallerin çalıştırılmasından, mobil ve doğalgaz santralleri yapılmasına kadar uzanan, içinde kamu zararı taşıyan öneriler gündeme geldi, hatta uygulandı” diyen Ulusaler, elektrik fiyatlarına yönelik karşılaştırma yapılırken, kişi başına düşen gelirin de dikkate alınmasını gerektiğini anlattı. Ulusaler, “Kişi başı gelirden Türk vatandaşları tüm ortalamaların çok çok altındadır. Bu gerçek ortada iken, elektriğe zamdan Dünya Bankası'nın talebine rağmen uzak durulmalıdır” dedi. Enerji Bakanlığı'nın 1 milyon 900 bin aileye kömür yardımı yaptığı açıklamasını anımsatan Ulusaler, “Her 9 aileden biri yoksul olan bir ülkede vatandaşları yoksulluktan kurtaracak uygulamalar yeni vergi koymak ve zam yapmaktan geçmese gerekir” diye konuştu.

“Önceki dönemin alım garantili uygulamalarının ülkeye zarar verdiğini her fırsatta sayın bakan eleştiriyordu. Kömürden nükleere, yeni tasarımlar, yeni uygulama çalışmaları, ne yazık ki bu garantileri içeriyor” diyen Ulusaler, şirketlerin ikili anlaşmalarını bozarak yüksek fiyatların oluştuğu dengeleme ve uzlaştırma sistemine geçtiklerini, bu tür uygulamaların serbestleşmede örnek alınan ABD'de soruşturmaya neden olduğunu, hatta mahkumiyetle sonuçlanan davalar bulunduğunu anlattı. Türkiye'de bu tür durumların normal karşılanmasını eleştiren Ulusaler, “Korkarız ki, bugün yüzde 10'lar seviyesinde olan bu borsanın işlem hacmi yukarılara doğru tırmandıkça sıradanlaşan yolsuzluklar ve manipülasyonlar günlük işler haline gelecektir” dedi. ◀

EMO'da bu dönem ilk kez gerçekleştirilen 8 bölgesel enerji forumuyla yerel sorunlar ve çözüm önerileri tartışıldı...

BÖLGESEL FORUMLARDAN VI. ENERJİ SEMPOZYUMU'NA

VI. Enerji Sempozyumu'nun açılış sunumu, EMO tarihinde bu dönem ilk kez gerçekleştirilen 8 bölgesel enerji forumunun sonuçlarına ayrıldı. Şubeler tarafından gerçekleştirilen bu forumlardaki saptamalar ve çözüm önerileri, VI. Enerji Sempozyumu Yürütme Kurulu Başkanı Olgun Sakarya tarafından TMMOB adına gerçekleştirilen VI. Enerji Sempozyumu'na taşındı.

VI. Enerji Sempozyumu Yürütme Kurulu Başkanı Olgun Sakarya tarafından sempozyumun açılış bildirisi olarak "Bölgesel Forumlardan VI. Enerji Sempozyumu'na" başlıklı sunum gerçekleştirildi. Sakarya, bölgesel enerji forumlarının, yerel enerji kaynak potansiyelleri, sorunlar ve çözüm önerilerini ele almak ve enerji politikalarının yerelde de tartışılması amacıyla yapıldığını anımsattı.

Sunumda bölgesel forumlarda ele alınan konular özetle şöyle aktarıldı:

Marmara Bölgesi Enerji Forumu: Bölgedeki elektrik üretiminin ağırlıklı olarak doğalgaza dayalı olması nedeniyle arz güvenliğinin risk altında olduğu vurgulanmış, Marmara Bölgesi'nde arz güvenliğini sağlamak için, zengin jeotermal ve kömür kaynaklarının kullanılması gerektiğine dikkat çekilmiştir.

Orta Karadeniz Bölgesi Enerji Forumu: Enerji ormanları ve biyoyakıtlardan enerji üretimi, İl Mahalli Çevre Kurulu'nca Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde kullanımı yasaklanan 6 no'lu Fuel-Oil'in yakıt olarak kullanıldığı

ve kente bir kilometreden daha yakın bir mesafede tesis edilen her biri 100 megavat olan iki mobil santralin çevrede yarattığı kirlilik, Sinop iline tesis edilmesi planlanan nükleer santraller ve Çarşamba Ovası'na tesisi öngörülen iki doğalgaz ve iki ithal kömür yakıtlı, kurulu gücü yaklaşık 2 bin 500 megavat olacak dört adet santralin tesisi gündeme gelmiştir.

Doğu Karadeniz Bölgesi Enerji Forumu: Bölgede boşa akan zengin hidrolik potansiyelden merkezi bir planlama anlayışı içinde ve maksimum seviyede yararlanılması gerektiği ifade edilmiştir. Hidrolik enerjiden elektrik enerjisi üretmek için EPDK'dan lisans alan 214 adet projenin birçoğuna başlanılmadığı, lisansların elden ele dolaşarak bu konuda pazar yaratıldığı gündeme getirilmiştir.

İç Anadolu Enerji Forumu: Sekiz ayrı temsilcilikte düzenlenen alt forumlar, bölgesel foruma taşınmaya çalışılmıştır. Bu forumlarda; bölgenin biyoenerji, jeotermal, rüzgar, güneş, hidrojen gibi alternatif ve yeni enerji türleri, kullanımları ve teknolojileri tartışma konusu edilmiştir. Forumlarda ön plana çıkan ve bölgesel foruma taşınan konular, ana başlıklarıyla, "Yenilenebilir Enerji Kaynakları, Enerjide Kamusal Yaklaşım, Enerji-Çevre-Sağlık İlişkisi, Enerji Alanında Ar-Ge" çalışmaları olmuştur.

Ege Bölgesi Enerji Forumu: Kullanılan elektrik enerjisinde teknik kalitenin değerlendirilmesi yapılmış, yenilenebilir enerji kaynağı olarak rüzgar ile güneş enerjisinin bölge

içindeki potansiyelinden azami ölçüde yararlanılması hususuna değinilmiş ve bu konudaki Ar-Ge faaliyetleri için teşvik edici yasal düzenlemeler yapılması dile getirilmiştir.

Akdeniz Bölgesi Enerji Forumu: Turizmin gelişimi açısından, Kepez Elektrik döneminden kalan altyapı eksikliklerinin giderilmesi ve özellikle elektrik iletim tesislerine ait altyapının güçlendirilmesinin önemi üzerinde durulmuştur. Bölgedeki zengin güneş enerjisinden azami ölçüde yararlanılması ve bu doğrultuda güneş haritasının çıkarılması ile fotovoltaik (güneş pilleri) sistemlerin tüketiciler bazında kullanılmasının teşvik edilmesi ve elde edilen elektrik enerjisindeki fazlalığın da sisteme aktarılması için gerekli düzenlemelerin yapılması, öne çıkan başlıca konular olmuştur.

Çukurova Enerji Forumu: Bölgede atıl durumda olan yenilenebilir kaynaklar ile yeraltı kaynaklarına öncelik verilmesi gerektiği, bunun enerjide dışa bağımlılığın azaltılması açısından önemli olduğu vurgulanmıştır. Yaz aylarında yüzde 98 oranına ulaşan nemden kaynaklanan kirliliğin neden olduğu elektrik arızaları dile getirilmiş ve bu konuda, elektrik tesislerinde ve özellikle havai hatlarda izolasyon seviyesinin artırılması da dahil olmak üzere gerekli önlemlerin alınması istenmiştir. Bölgedeki elektrik dağıtım tesislerinin 33 kV-15.8 kV-6.3 kV gibi farklı orta gerilim kademelerinde işletildiği ortaya konulmuştur. İşletme faaliyetleri, gerilim düşümü ve teknik kayıplar açısından olumsuz birçok sonuç ya-

ratan bu sorunu gidermek için, orta gerilimden alçak gerilime dönüşümde 33/0.4-0.231 kV gerilim kademesinin kullanılması ve diğer gerilim kademelerinden dönüşüm yapılması gerekliliği görüşünde ortaklanılmıştır.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi Enerji Forumu: Altyapı yatırımlarına ayrılan ödeneklerin artırılması, bölgedeki güneş enerjisinin mutlaka kullanılması, gelir düzeyi düşük olan kullanıcılar için makul oranda, indirimli veya ücretsiz elektrik kullanımını temin edecek yeşil sayaç uygulamasına geçilmesi yönünde adım atılması görüşleri benimsenmiştir. Ayrıca, elektrik üretimi amacına dönük olarak yaklaşık yüzde 80'inin, tarımsal sulama amacına dönük olarak yaklaşık yüzde 14'ünün gerçekleştirildiği belirtilen Güneydoğu Anadolu Projesi'nde (GAP) sulama kanallarının tamamlanması gerekliliği üzerinde durulmuştur. Sulamanın planlı ve verimli yapılmasıyla sulama için kullanılan elektrik enerjisinden büyük oranda tasarruf edileceği be-

lirtilmiştir. Buna benzer uygulamalar ile elektrik enerjisinde elde edilecek tasarruf sonucu, yapılması planlanan İlisu Barajı'na ait potansiyele ihtiyaç olmayacağı ve böylelikle, tartışmasız bir tarih ve kültür hazinesi konumu ile turizm cazibe merkezi olan, Hasankeyf antik kentinin de kurtarılacağı ve bölge ekonomisine kazandırılacağı yönünde görüş oluşmuştur.

Bölgesel Forumlardan Yansıyan Çözüm Önerileri

Olgun Sakarya, bölgesel enerji forumlarında gündeme getirilen temel çözüm önerilerini de şöyle sıraladı:

“Ucuz, sürekli ve kaliteli enerji kullanımının temel bir insan hakkı ve sunumunun da zorunlu bir kamu hizmeti olduğunun unutulmamalıdır.

Elektrik enerjisi planlamasının; üretim, iletim, dağıtım ve tüketimin, ülkemize özgü koşullarda ve bütüncül bir anlayış içinde değer-

lendirildiği merkezi bir yapı içinde ele alınmalıdır.

Enerji üretiminde ulusal ve yenilenebilir enerji kaynaklarına öncelik verilerek ülkemizdeki mevcut potansiyellerinin değerlendirilmesi sağlanmalıdır.

Rüzgar, güneş, jeotermal, biyogaz, biyokütle, hidrojen gibi enerji kaynaklarının elektrik enerjisi üretimi içindeki paylarının artırılması ve bu konuda ulusal teknolojiler oluşturmak üzere Ar-Ge çalışmalarına genel bütçeden pay ayrılmalıdır.

Elektrik enerjisinde kayıp-kaçak tanımları ayrıştırılmalı ve kayıp ile kaçak elektrik kullanımı gelişmiş ülkelerdeki oranlara düşürülmelidir.

Enerjinin verimli ve etkin kullanımına yönelik projeler desteklenerek, ulusal enerji tasarrufu bilincini oluşturmak üzere ilköğretimden başlayan eğitim programları hazırlanmalıdır.

Ülkemizin elektrik enerjisi talebini karşılamak ve kaynak çeşitliliği için öngörülen, ancak uluslararası lobilerin pazarladığı, zenginleştirilmiş kaynak kullanımından, atık durumu ve maliyetine kadar birçok sorunu da beraberinde taşıyan nükleer santral inşası sevdasından vazgeçilmelidir.

Enerji arz güvenliğinin, piyasa koşullarında oluşan ticari bir düşünceyle değil kamu hizmeti anlayışıyla devlet tarafından sağlanması için gerekli önlemler acilen alınmalıdır.

Geçmişteki sorunlu örnekler göze önüne alınarak, özelleştirme uygulamalarına son verilmelidir.

Enerjinin üretimi ve tüketiminde, enerji-çevre-insan ilişkisi mutlaka gözetilmelidir.

Arz güvenliğinde, yıllar itibarıyla dışa bağımlılığımızı azaltacak ulusal politikaları saptamak üzere; kamu sektörü, özel sektör, üniversiteler, akademisyenler, meslek örgütleri ve sendikalar gibi tarafların temsilcilerinden oluşan geniş katılımlı bir yapı tarafından, ulusal ve kamusal çıkarları ön planda tutan bir bakışla, merkezi ve stratejik planlama hazırlanmalıdır.”

